

Poliittikkasuositus

Joulukuu 2025

Ilmastonmuutos ja ikääntyminen: sote-alan ammattilaisten näkemyksiä

Tutkimuksen tausta

- Ilmastonmuutosta pidetään 2000-luvun suurimpana terveysuhkana.
- Ikääntyneet ovat erityisen haavoittuvia pitkäaikaissairauksien, heikentyneen sopeutumiskyvyn sekä sosiaalisten ja taloudellisten tekijöiden vuoksi.
- Sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset työskentelevät heidän kanssaan päivittäin ja voivat vahvistaa heidän toimintakykyään.
- Tutkimustiedossa on puutteita siitä, miten sote-alan ammattilaiset hahmottavat ilmastonmuutokseen liittyviä riskejä, toimintaa estäviä tekijöitä ja omia koulutustarpeitaan.
- Eurooppalainen chAnGE-hanke (Erasmus+, 2023–2026) kokoaa kumppaneita Irlannista, Portugalista, Suomesta, Itävallasta ja Kreikasta kehittämään uusia koulutusratkaisuja. Tämä tutkimus suoritettiin Portugalissa.

Yhteenveto johtopäätöksistä

- Ammattilaiset tunnistavat ilmastonmuutoksen vaikutukset ikääntyneisiin, mutta kärsivät ajan, resurssien ja koulutuksen puutteesta.
- Jotta tämä tietoisuus voidaan muuttaa tehokkaaksi toiminnaksi, tarvitaan kiireellisesti organisaatiotason tukea ja käytännön koulutusta.

Johdanto

Ilmastonmuutos on yksi suurimmista globaaleista terveyshaasteista, ja se koettelee erityisesti ikääntyneitä heidän fyysisen ja sosiaalisen haavoittuvuutensa vuoksi. Vaikka EU-rahoitteinen chAnGE-hanke (*Climate change and healthy AGEinG: co-creating E-learning for resilience and adaptation*) korostaa ammattilaisten kouluttamisen tärkeyttä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, Portugalissa tiedetään edelleen vähän siitä, miten sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset kokevat ilmastonmuutoksen vaikutukset ja kuinka valmiita he ovat toimimaan.

Tämä tutkimus pyrki paikkaamaan kyseistä tiedonpuutetta. Tavoitteena oli tunnistaa sote-alan ammattilaisten ilmastonmuutokseen liittyviä huolia, esteitä ja tarpeita, sillä he työskentelevät ikääntyneiden kanssa päivittäin ja ovat keskeisessä roolissa yhteisöjen ilmastonkestävyyden vahvistamisessa.

Tutkimustiivistelmä

Kyselytutkimukseen osallistui 150 portugalilaista sote-alan ammattilaista, jotka työskentelevät ikääntyneiden palveluasumisessa ja päivätoimintakeskuksissa. Mukana oli muun muassa sairaanhoitajia, lääkäreitä, hoitajia, psykologeja, sosiaalityöntekijöitä, sosiaalisen kulttuuritoiminnan ohjaajia, ravitsemusterapeutteja ja esihenkilöitä.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että ammattilaiset ovat hyvin tietoisia ilmastonmuutoksen riskeistä ja kokevat vastuuta viestiä niistä ikääntyneille ja heidän läheisilleen. Silti he joutuvat työssään kamppailemaan merkittävien ajankäytön, resurssien ja koulutuksen puutteiden kanssa. Nämä havainnot korostavat kiireellistä tarvetta vahvistaa niiden ammattilaisten osaamista ja valmiuksia, jotka ovat etulinjassa huolehtimassa väestöstä, joka altistuu yhä enemmän ilmaston vaikutuksille.

Tulokset

Tulokset viittaavat korkeaan tietoisuuteen mutta myös merkittäviin toiminnan esteisiin:

1-Tietoisuus: Yli 90 % vastaajista tunnistaa ilmastonmuutoksen ihmistoiminnan aiheuttamaksi; 82,5 % on huolissaan sen seurauksista; 80,6 % pitää ikääntyneitä haavoittuvaisimpana ihmisryhmänä.

2-Vastuu: Lähes 80 % vastaajista kokee velvollisuudekseen tiedottaa ikääntyneille ja heidän perheilleen ilmatoriskeitä.

3-Esteet: Vastaajista 51,4 % mainitsee esteeksi ajan puutteen ja 46,6 % resurssien tai ohjauksen puutteen. Pieni osa katsoo, etteivät ilmastoasiat ole heidän vastuullaan.

4-Koulutus: 89,4 % vastaajista pitää täydennyskoulutusta, erityisesti käytännön harjoittelua, välttämättömänä. Toiveena oli muun muassa lyhyet kurssit ja "ilmastosankarien" nimeäminen.

Johtopäätös: Tietoisuutta ja halukkuutta on, mutta resurssien, koulutuksen sekä organisatorisen ja poliittisen tuen puute estää aikomusten muuttamisen käytännön toimiksi.

Johtopäätökset

Tutkimus osoittaa, että terveys- ja sosiaalialan työntekijät ovat tarkkaavaisia, huolestuneita ja tietoisia ilmastonmuutoksen riskeistä ikääntyville ihmisille. He kuitenkin kokevat olevansa **yksin, ylikuormittuneita ja huonosti varustautuneita** muuttamaan tämän tietoisuuden tehokkaaksi toiminnaksi.

Hyvä uutinen on, että heillä on halua ryhtyä toimiin. Yli kahdeksan kymmenestä (8/10) ammattilaisesta tunnistaa ilmastonmuutoksen vaikutukset ikääntyviin ihmisiin, ja lähes kaikki tunnistavat koulutuksen ja resurssien puutteen. Motivaatiota löytyy, mutta **poliittinen, institutionaalinen ja koulutuksellinen tuki** puuttuu. Investoinnit alalle eivät pelkästään suojaa ikääntyneitä, vaan turvaavat myös terveys- ja sosiaalijärjestelmien tulevaisuuden. Nopeasti vanhenevassa Euroopassa, jossa ilmastokriisit voimistuvat, ammattilaisten valmentaminen on sijoitus kestäväyyteen, ihmisarvoon ja elämänlaatuun.

Politiikkasuositukset

Perustuvat tutkimustuloksiin ja -kirjallisuuteen (IPCC 2023; WHO 2021, 2024; EPA 2023):

1. **Pakollinen jatkuva koulutus** ilmastonmuutoksesta, terveydestä ja ikääntymisestä sote-alan ammattilaisille EU:n alueella.
2. Aiheiden **sisällyttäminen** peruskoulutukseen (hoitotyö, lääketiede, gerontologia, sosiaalityö) ja ammatillisiin koulutusohjelmiin.
3. **Institutionaalinen tuki resurssein** (aika, käytännön oppaat, digitaaliset työkalut), jotta ammattilaiset voivat toimia kentällä.
4. **Erietyiset viestintästrategiat** iäkkäille ihmisille ja heidän hoitajilleen, mukaan lukien varoitukset ja käytännön suositukset helleaaltojen, ilmanlaadun ja elintarviketurvallisuuden osalta.
5. **Osallistava ympäristösuunnittelu**, joka varmistaa ikääntyville soveltuvat asunnot, viheralueet, varjopaikat, riittävän ilmanvaihdon sekä ilmastoriskien hallinnan.
6. **Sosiaalisen ja energiäköyhyden erojen torjumisella** varmistetaan, että ikääntyneet riippumatta ekonomisesta asemastaan pääsevät turvallisiin ja terveellisiin ympäristöihin.

Kirjallisuuslähteet:

1. **WHO (2024)**. Climate change. Geneva: World Health Organisation. Available at: <https://www.who.int/health-topics/climate-change> [accessed in September 2025].
2. **WHO (2021)**. A call for strengthening climate change education for all health professionals. An open letter to universities and all education stakeholders. WHO-CS Working Group to advance action on Health and Climate Change. Geneva: World Health Organisation.
3. **IPCC (2023)**. Climate Change 2023: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Geneva: Intergovernmental Panel on Climate Change.
4. **EPA (2023)**. Climate change and health of older adults. United States Environmental Protection Agency. Available at: <https://www.epa.gov/climateimpacts/climate-change-and-health-older-adults> [accessed in Sept. 2025].
5. **Varis, K. & Palviainen, N. (2024)**. Interventions supporting older adults in the context of climate change: a scoping review. Karelia University of Applied Sciences.

Kirjoittajat ja tutkimusprojektit

André Rodrigues¹; Ana Assunção²; Cátia Costa³; Fátima Baptista²; Filomena Carnide²; Hugo Lucas¹; Paulo Fonseca³; Rita Rosado-Ramos³; Suzanne Timmons⁴

1 – *Emeis Portugal*; 2 – *CIPER, Faculty of Human Kinetics, University of Lisbon*; 3 – *Hospital da Luz Learning Health*;
4 – *University College Cork*

Hanke: chAnGE – Climate change and healthy AgeinG: co-creating E-learning for resilience and adaptation.

Tunnukset ja rahoitus

Euroopan unionin osarahoittama. Projektinumero: 101109005 of the ERASMUS2027 Programme

Euroopan unionin osarahoittama. Esitetyt näkemykset ja mielipiteet ovat ainoastaan tämän tekstin laatijoiden näkemyksiä eivätkä välttämättä vastaa Euroopan unionin tai Euroopan koulutuksen ja kulttuurin toimeenpanovirasto (EACEA) kantaa. Euroopan unioni ja EACEA eivät ole vastuussa niistä.

